

Βιομηχανία στην περιφέρεια: Ανάγκη νέας προσέγγισης στην εποχή της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης

Η προσαρμογή της περιφέρειας στις προκλήσεις της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης είναι απαραίτητη για την ταχεία οικονομική ανάκαμψη. Καμία όμως πολιτική δεν μπορεί να σχεδιασθεί χωρίς μια ρεαλιστική αποτύπωση του βιομηχανικού ιστού. Για το σκοπό αυτό, ο ΣΕΒ ζήτησε από το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) και το Εργαστήριο Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας (ΕΒΕΟ) του ΕΜΠ να χαρτογραφήσουν το οικοσύστημα της βιομηχανίας στην περιφέρεια. Μεταξύ άλλων, το [πρώτο μέρος της μελέτης](#) εστίασε στις συνεργασίες μεταξύ επιχειρήσεων, στις συνέργειες έρευνας και καινοτομίας, και σε μια πρώτη αποτίμηση της αποτελεσματικότητας της περιφερειακής εξειδίκευσης στην ανάπτυξη της βιομηχανίας. Τα ευρήματα του πρώτου μέρους της μελέτης αλλάζουν τα δεδομένα της συζήτησης για το περιεχόμενο της περιφερειακής πολιτικής σε μια μικρή χώρα όπως η Ελλάδα. Δείχνουν τις πραγματικές ανάγκες της βιομηχανίας και θέτουν εύλογα ερωτήματα τόσο ενόψει της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης αλλά και ενόψει του σχεδιασμού του νέου ΕΣΠΑ 2021-2027.

- Ανταποκρίνονται οι σημερινές πολιτικές περιφερειακής εξειδίκευσης στις πραγματικές λειτουργικές ανάγκες της βιομηχανίας στην περιφέρεια;** Οι βιομηχανικές συνεργασίες στην παραγωγή προϊόντων, είναι περιορισμένες και δεν έχουν έντονη τοπική διάσταση. Στην παραγωγή τελικών προϊόντων οι τοπικές συνεργασίες (outsourcing) δεν ξεπερνούν το 3,6%, σε ενδιάμεσα προϊόντα το 4,7% και στη συσκευασία το 3,5%. Οι συνεργασίες εκτός περιφέρειας είναι 4,2%, 4,5% και 5,6% αντίστοιχα. Άρα, η περιφερειακή εξειδίκευση και η χρησιμότητα πολιτικών για αλυσίδες αξίας τοπικού ενδιαφέροντος είναι περιορισμένη μιας και η επιλογή θέσης μιας βιομηχανίας δεν εξαρτάται από αυτές.
- Έχει υπάρξει αποτελεσματική η πολιτική της γενναιόδωρης χρηματοδότησης της Έξυπνης Εξειδίκευσης;** Οι βιομηχανικές επιχειρήσεις συνεργάζονται με ερευνητικά κέντρα σε όλη την επικράτεια, ανεξάρτητα από τον τόπο της έδρας τους. Οι συνεργασίες για έρευνα και καινοτομία είναι περιορισμένες, αλλά αναπτύσσονται εξίσου αποτελεσματικά είτε εντός είτε εκτός μιας περιφέρειας. Μόλις το 12,5% των τοπικών επιχειρήσεων (ανεξαρτήτως μεγέθους) συνεργάζονται με τοπικά ερευνητικά κέντρα. Στην Κρήτη, αν και το 31,3% των επιχειρήσεων αναγνωρίζει τη σημασία των ερευνητικών συνεργασιών, μόνο το 15,5% συνεργάζεται με τοπικό ερευνητικό ίδρυμα. Στην Πελοπόννησο - Δυτική Ελλάδα, το αντίστοιχο ποσοστό είναι 9,5%. Δηλαδή, η Έξυπνη Εξειδίκευση δεν απαιτείται να έχει περιφερειακά χαρακτηριστικά αλλά κυρίως παραγωγικά ώστε να συνδέει κοινά πεδία ενδιαφέροντος. Έτσι, θα μεγιστοποιηθεί η αξιοποίηση του ερευνητικού δυναμικού και θα καλυφθούν οι σύνθετες ανάγκες της βιομηχανίας.
- Έχουν αναπτυχθεί σταθερές συνεργασίες με μεγαλύτερες επιχειρήσεις εντός και εκτός;** Όχι ιδιαίτερα. Το 80% των ΜμΕ παραδίδουν τα προϊόντα τους στον επόμενο κρίκο της εμπορικής αλυσίδας και όχι σε άλλη βιομηχανική επιχείρηση, ως μέρος μιας παραγωγικής αλυσίδας. Ενδεικτικά, η Πελοπόννησος - Δυτική Ελλάδα έχει ιδιαίτερα θετικό εμπορικό ισοζύγιο με το 75% των πωλήσεων έναντι 57% των αγορών της να γίνονται εκτός χωρικής ενότητας. Παρόλα αυτά, το 64% των πωλήσεων της κατευθύνεται προς ελληνικές ΜμΕ και το 71% των εξαγωγών της προς ΜμΕ του εξωτερικού, παρά τους τυχόν εμπορικούς, οικονομικούς και τιμολογιακούς κινδύνους. Τα αντίστοιχα ποσοστά στην Κεντρική και Δυτική Μακεδονία, μια ισχυρά εξαγωγική περιοχή, είναι 53% και 55% αντίστοιχα.
- Συμβάλουν οι πολιτικές και τα εργαλεία περιφερειακής ανάπτυξης αποτελεσματικά στην ανάπτυξη της βιομηχανίας και στην άρση των οικονομικών ανισοτήτων;** Οι σημαντικοί πόροι που έχουν διατεθεί (περίπου €7δισ. από το 2007 μέσω αναπτυξιακών νόμων και ΕΣΠΑ σε επιχειρήσεις μόνο), πρέπει να αποτιμηθούν στη βάση των αναγκών των επιχειρήσεων, αλλά και των κρίσιμων υποδομών. Για τις επιχειρήσεις, οι ανάγκες αφορούν πρωτίστως πολιτικές: (α) για μεγέθυνση μέσα από την καθετοποίηση και (β) για συνεργασίες σε όλη την επικράτεια. Τα τοπικά οικοσυστήματα δεν αποτελούν για τη βιομηχανία καταλύτες ανάπτυξης ή σημαντικής προστιθέμενης αξίας. Μόλις το 45% των επιχειρήσεων θεωρεί ότι οι τοπικές συνεργασίες βελτιώνουν την ποιότητα των προϊόντων, μόλις το 33% θεωρεί ότι μια πιθανή συνεργασία βελτιώνει την προώθησή τους. Στην έρευνα και καινοτομία, σε μια μικρή γεωγραφικά χώρα, η πραγματική ενίσχυση του ερευνητικού δυναμικού και των συνεργειών με τη βιομηχανία, πρέπει να σχεδιάζεται ανεξαρτήτως φυσικής θέσης του ερευνητικού κέντρου.
- Πως θα αντιμετωπιστεί η οικονομική και παραγωγική στασιμότητα;** Το 50% των βιομηχανιών της περιφέρειας βρίσκεται σε οικονομική στασιμότητα, παρά τον ισχυρό εξαγωγικό προσανατολισμό που έχει αναπτύξει το 43%. Ο κίνδυνος παραμένει ορατός αφού το 59% των επιχειρήσεων εμφανίζει σημαντική τεχνολογική επιβράδυνση και το 80% δεν δημιουργεί νέες επιχειρηματικές σχέσεις (πελάτες / προμηθευτές). Επιπλέον, σημαντική είναι η αδράνεια στην αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού. Μόλις το 46,2% έχει θεσμοθετημένες διαδικασίες αξιολόγησης, ανάπτυξης και επιβράβευσης. Οι ελλείψεις στις υποδομές παραμένουν σημαντικές, με τις μισές επιχειρήσεις να μη είναι ικανοποιημένες με τα δίκτυα μεταφορών, ενέργειας, τηλεπικοινωνιών και ύδρευσης/αποχέτευσης.

Συντάκτες

Τομέας Βιομηχανίας, Ανάπτυξης, Δικτύων & Περιφερειακής Πολιτικής ΣΕΒ

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) και Εργαστήριο Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας του ΕΜΠ

Για πληροφορίες: E: industrial@sev.org.gr

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.



Πώς οι δημόσιες πολιτικές και τα χρηματοδοτικά εργαλεία δημιουργούν προϋποθέσεις για προσαρμογή στην 4^η βιομηχανική επανάσταση και την αποθάρρυνση αναβίωσης σχεδόν απαξιωμένων δραστηριοτήτων;

Η Βιομηχανία 4.0 αναδεικνύει την ανάγκη -και τον τρόπο- μιας άλλης προσέγγισης. Σε όρους διασυνδέσεων, το μικρό γεωγραφικό μέγεθος της χώρας μπορεί να μετατραπεί σε πλεονέκτημα. Στη Βιομηχανία 4.0 η φυσική γειτνίαση δεν αποτελεί καθοριστικό παράγοντα. Άρα, ούτε είναι αναγκαία η (έτσι και αλλιώς περιορισμένη) περιφερειακή εξειδίκευση στην Ελλάδα. **Με ψηφιακές τεχνολογίες που διασυνδέουν απομακρυσμένες εγκαταστάσεις σε πραγματικό χρόνο και με αδιάκοπη ροή πληροφορίας, η Βιομηχανία 4.0 διευκολύνει και την καθετοποίηση, και τις επιχειρηματικές συνεργασίες ανεξαρτήτως γεωγραφικής θέσης.** Παράλληλα, καταργεί τα γεωγραφικά σύνορα και επαναπροσδιορίζει την ανάγκη τοπικών συστάδων (clusters) αναδιατάσσοντας τα βιομηχανικά δίκτυα και εξελίσσοντας την επικράτεια σε μια **ενιαία βιομηχανική χωρική ενότητα**. Έτσι, η βιομηχανία στην περιφέρεια εξαρτάται όλο και περισσότερο από τεχνολογίες και υποδομές δια-περιφερειακής συνεργασίας και λιγότερο από αλυσίδες αξίας τοπικού εύρους. Οι πολιτικές βιομηχανικής αναζωογόνησης στην περιφέρεια, αλλά και ο σχεδιασμός του νέου ΕΣΠΑ 2021-2027, είναι σημαντικό να αντανakλούν αυτή τη διαπίστωση, για να μην αναλωθούν πάλι πόροι σε προσπάθειες χωρίς προστιθέμενη αξία για την αναβάθμιση της ελληνικής παραγωγής και οικονομίας.

Πέντε άξονες στρατηγικής Βιομηχανία 4.0 για την περιφέρεια

(1) Ενίσχυση των δια-περιφερειακών σχέσεων στην παραγωγή με ψηφιακές τεχνολογίες, επιλογή που διαφαίνεται κρισιμότερη από την περιφερειακή εξειδίκευση (2) Ταχεία διείσδυση σε αγορές εκτός περιφέρειας μιας και όλες οι χωρικές ενότητες παραμένουν εστιασμένες στην τοπική αγορά (3) Στήριξη των ΜμΕ να δημιουργήσουν σταθερές B2B συνεργασίες με μεγαλύτερες επιχειρήσεις εντός και εκτός Ελλάδας (4) Επικαιροποίηση του ερευνητικού χάρτη της χώρας και διευκόλυνση της κινητικότητας των ερευνητών, ώστε οι σύνθετες τεχνολογικές ανάγκες της βιομηχανίας να καλύπτονται από ερευνητικά κέντρα όλης της επικράτειας, όχι μόνο της περιφέρειας. (5) Έγκαιρη αντιμετώπιση της οικονομικής στασιμότητας με επενδύσεις τεχνολογικής αναβάθμισης των γραμμών παραγωγής αλλά και καλύτερες τοπικές υποδομές.

Μια ευκαιρία και για τη βιομηχανία της περιφέρειας που δεν πρέπει να χαθεί

Οι προκλήσεις που προκύπτουν για την ελληνική βιομηχανία είναι σύνθετες και πολύπλευρες και πρέπει να προχωρήσει ο σχεδιασμός και η εφαρμογή συνεκτικών πολιτικών μετασχηματισμού της βιομηχανίας για τη νέα εποχή. **Είναι επιτακτική ανάγκη να προχωρήσει με μια εθνική σύμπραξη στρατηγικής «Βιομηχανία 4.0», κατά τα πρότυπα άλλων χωρών της ΕΕ. Αυτό θα ωφελήσει και τα βιομηχανικά οικοσυστήματα στην περιφέρεια για να ανακτήσουν τη χαμένη ανταγωνιστικότητα τους.** Αν καθυστερήσουμε κι άλλο, τότε η βιομηχανία της περιφέρειας κινδυνεύει να βρεθεί με εμφανές ανταγωνιστικό και παραγωγικό μειονέκτημα. Το δεύτερο μέρος της μελέτης του IOBE και του ΕΒΕΟ/ΕΜΠ θα περιέχει εξειδικευμένη πρόταση στρατηγικής για την ανάπτυξη κάθε περιφέρειας. **Οι παρεμβάσεις του ΣΕΒ για τη Βιομηχανία 4.0 θα κορυφωθούν στο Βιομηχανικό Συνέδριο, στις 19 Δεκεμβρίου, με κεντρικό θέμα την ανάγκη άμεσης προσαρμογής της Ελλάδας στις προκλήσεις της 4^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης.**

Τα στοιχεία παράχθηκαν στο πλαίσιο του έργου «Χαρτογράφηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, τεχνολογικών εξελίξεων και ρυθμιστικών αλλαγών. Αποτύπωση επιδόσεων και επιπτώσεων. Κατάρτιση εκθέσεων πρόγνωσης των αλλαγών σε τομείς της βιομηχανίας», το οποίο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την ΕΕ (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία».



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



1. Εισαγωγή

Η 4η βιομηχανική επανάσταση, αλλάζει τον τρόπο που ζούμε και εργαζόμαστε. Φέρνει μεγάλες προκλήσεις, αλλά και μεγάλες ευκαιρίες για τις επιχειρήσεις. **Ο ΣΕΒ συνεχίζει την πρωτοβουλία διαρκείας** για τη γρήγορη και επιτυχημένη μετάβαση της οικονομίας στην εποχή της ψηφιακής και της τεχνολογικής επανάστασης. Στο δρόμο για το Βιομηχανικό Συνέδριο, στις 19 Δεκεμβρίου 2019 στην Αθήνα, η παρούσα εστιάζει στη βιομηχανία της περιφέρειας.

Για το ΣΕΒ, η Βιομηχανία 4.0 δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς την προσαρμογή της περιφέρειας στην 4^η βιομηχανική επανάσταση. Η βιομηχανία έχει το μεγαλύτερο πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα στην οικονομία και δημιουργεί προοπτικές ισχυρών επιχειρηματικών δικτύων σε τοπικό επίπεδο. Για να σχεδιαστούν όμως εκείνες οι πολιτικές που συνεισφέρουν στο νέο αναπτυξιακό κύκλο, προκύπτει η ανάγκη να χαρτογραφηθεί σε βάθος ο βιομηχανικός ιστός στην περιφέρεια και να καταγραφούν οι ειδικότερες προκλήσεις ενόψει της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης. Για το λόγο αυτό, ο ΣΕΒ ανέθεσε στο Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) και στο Εργαστήριο Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας του ΕΜΠ (ΕΒΕΟ-ΕΜΠ) τη **χαρτογράφηση της βιομηχανικής δραστηριότητας στην περιφέρεια**. Στόχος είναι η αποτύπωση του βιομηχανικού οικοσυστήματος, μετά την κρίση και η ανάλυση της ετοιμότητας να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις της 4ης βιομηχανικής επανάστασης. Το έργο συνδυάζει πλήθος δευτερογενών δεδομένων, κλαδικές αναλύσεις, ευρεία ποσοτική έρευνα πεδίου σε 1.000 βιομηχανικές επιχειρήσεις και συναντήσεις εμπειρογνομόνων. Καλύπτει ένα **διαχρονικό έλλειμα αποτύπωσης** της διάρθρωσης βιομηχανικών κλάδων στην περιφέρεια και δημιουργεί έναν **μηχανισμό σχεδιασμού ρεαλιστικής πολιτικής** για τη βιομηχανία στην περιφέρεια. Η διοικητική σύνοψη του πρώτου μέρους της ανάλυσης [εδώ](#).

2. Η σημασία των οικοσυστημάτων στη Βιομηχανία 4.0

Η περιφέρεια βρίσκεται σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι ενόψει της 4^{ης} βιομηχανικής επανάστασης. Καλείται να δημιουργήσει τους όρους και τις προϋποθέσεις, για έναν νέο αναπτυξιακό κύκλο με βιώσιμα χαρακτηριστικά, περισσότερες και ποιοτικότερες, καλά αμειβόμενες, θέσεις εργασίας.

Οι συνεργασίες και συμπράξεις σε όλο κύκλωμα παραγωγής, εφοδιασμού, πωλήσεων και εξυπηρέτησης των πελατών είναι μια από τις βασικές επιδιώξεις ενός «έξυπνου» εργοστασίου. Οι συμπράξεις ξεπερνούν τις έννοιες της αυτοματοποιημένης γραμμής παραγωγής, της τυποποίησης και της μείωσης του κόστους παραγωγής που χαρακτήριζαν την 3η βιομηχανική επανάσταση. Δεν αφορούν απλά στην στατική και περιοδική ανταλλαγή πληροφοριών σε «νεκρό» χρόνο. Αφορούν στη συνδυασμένη αξιοποίηση γραμμών παραγωγής και διαχείριση αποθεμάτων, στην προετοιμασία εξαρτημάτων μέσα από την άμεση επικοινωνία και διάδραση ανθρώπων και μηχανών, αλλά και μηχανών μεταξύ τους.

Παραμένει ερώτημα αν τα σημερινά δημόσια χρηματοδοτικά εργαλεία (ΕΣΠΑ, αναπτυξιακοί νόμοι, αναπτυξιακή τράπεζα) προτάσσουν την αναβίωση δραστηριοτήτων που βρίσκονται στα όρια της οικονομικής και παραγωγικής απαξίωσης ή δημιουργούν προϋποθέσεις για μεγαλύτερη διεθνή ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας στην περιφέρεια.

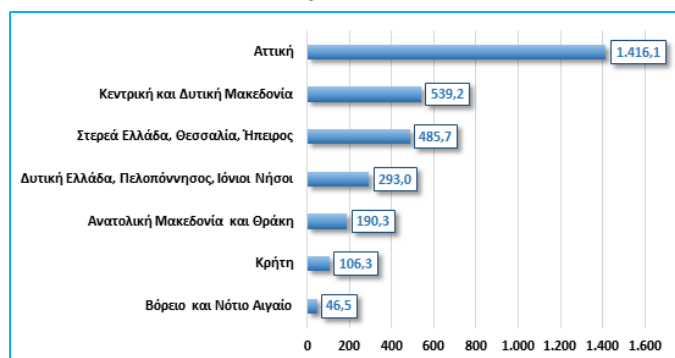


Αξιοποιώντας προηγμένες ψηφιακές τεχνολογίες, η βιομηχανία στην περιφέρεια σίγουρα μπορεί να κάνει το αναπτυξιακό άλμα. Αλλά πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι οι τεχνολογίες αυτές αλλάζουν δραστικά τα σημερινά επιχειρηματικά μοντέλα. Η Βιομηχανία 4.0, σίγουρα θα διευκολύνει εκείνες τις επιχειρηματικές πρακτικές που αντιλαμβάνονται τα οφέλη των βιομηχανικών συνεργασιών (οικοσυστημάτων) στην περιφέρεια. Την ίδια στιγμή όμως θα θέσει σε δυσμενή θέση όσες πρακτικές αντιλαμβάνονται την οργανική («εκ των έσω») ανάπτυξη ως αναπτυξιακό μοντέλο για την περιφέρεια. Μένει να αποδειχθεί αν οι επιχειρήσεις επιλέξουν να προσαρμοστούν στην ψηφιακή εποχή.

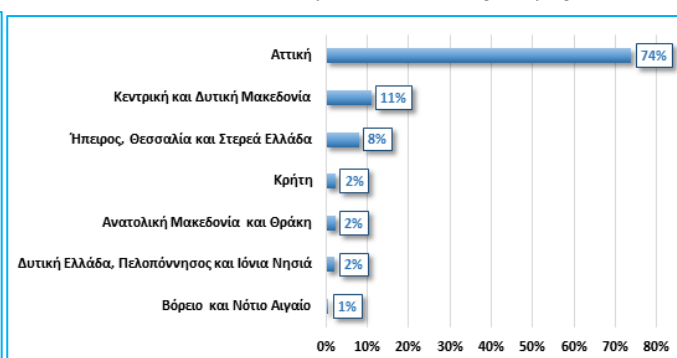
3. Η σημασία της βιομηχανίας στην περιφέρεια

Η σημασία της βιομηχανίας παραμένει σημαντική για την οικονομία, ειδικά στην περιφέρεια. Ενδεικτικά:

- Στο 9,6% (ή €17,7 δισεκ.) η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της μεταποίησης το 2018 από 8,5% (ή €20,6 δισεκ.) το 2008. Για το σύνολο της βιομηχανίας οι αντίστοιχες επιδόσεις το 2018 είναι 13,1% και €24,2δισ, έναντι 8,5% και €20,6δισ το 2008.
- Στο 14,5% οι βιομηχανικές επενδύσεις στο σύνολο της χώρας το 2016 (**Δ1**), από 5,3% το 2008.
- 58,3 χιλ. βιομηχανικές επιχειρήσεις το 2016 από 86,8 χιλ το 2011, με υποχώρηση 33%
- €64,5 δισ. ο κύκλος εργασιών το 2016 (**Δ2**) από €75,9 δισεκ. το 2011, εξασθένιση της τάξης του 15%.



Δ1. Βιομηχανικές επενδύσεις. Πηγή: IOBE - EBEO/EMΓ



Δ2. Κύκλος εργασιών βιομηχανίας στο σύνολο της χώρας.

4. Τα βιομηχανικά οικοσυστήματα σήμερα

Πρόκληση 1: Ανάγκη ενίσχυσης των δια-περιφερειακών σχέσεων στην παραγωγή, παράγοντας που διαφαίνεται κρισιμότερος από την περιφερειακή εξειδίκευση.

Το εύρος / είδος των βιομηχανικών οικοσυστημάτων σε όλες τις χωρικές ενότητες είναι εξαιρετικά περιορισμένο. Οι τοπικές συνεργασίες δεν αξιολογούνται ως κρίσιμες, με τις βιομηχανικές συνεργασίες στην παραγωγή προϊόντων να αναπτύσσονται εξίσου αποτελεσματικά μεταξύ διαφορετικών περιφερειών. Ως αποτέλεσμα, η επιλογή θέσης μιας βιομηχανίας (ανεξαρτήτως μεγέθους) δεν δείχνει να συνδέεται με την ύπαρξη τοπικών συνεργατών. **Συνεπώς, η εστίαση των σημερινών πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης μόνο σε τοπικές αλυσίδες αξίας είναι αποτρεπτική για την ταχεία ένταξη στη Βιομηχανία 4.0.** Ενδεικτικά, για το σύνολο της χώρας προκύπτουν τα εξής ευρήματα (**Δ3**):

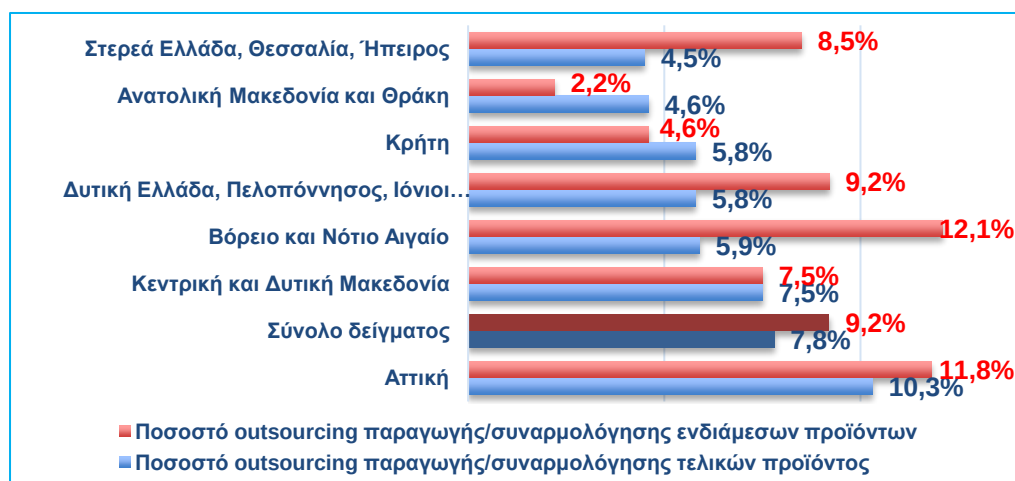
- **Μόλις το 7,8% αξιοποιεί outsourcing στην παραγωγή/ τελικών προϊόντων.** Το 3,6% αφορά σε τοπικές συμπράξεις και το 4,2% εκτός χωρικής ενότητας. Ενδιαφέρον έχει η μέτρια επίδοση (7,5%) της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας. Ενώ έχει μεγάλο αριθμό ΜμΕ, οι τοπικές



επιχειρήσεις δεν διαφαίνεται να επιδιώκουν τοπικές συμπράξεις ως μέσο βελτίωσης των επιδόσεων τους.

- **Μόλις το 9,2% αξιοποιεί outsourcing στην παραγωγή/συναρμολόγηση ενδιάμεσων προϊόντων.** Το 4,7% αφορά σε τοπικές συμπράξεις και το 4,5% συμπράξεις εκτός χωρικής ενότητας. Για τους ίδιους λόγους, ενδιαφέρον συνεχίζει να παρουσιάζει η επίσης μέτρια επίδοση της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας (7,5%).
- **Μόλις το 9,1% αξιοποιεί outsourcing στη συσκευασία προϊόντος.** Το 3,5% αφορά σε τοπικές συμπράξεις και το 5,6% συμπράξεις εκτός χωρικής ενότητας.
- **Μόλις το 23,5 % αξιοποιεί outsourcing στην εφοδιαστική αλυσίδα.**

Η περιορισμένη χρησιμότητα ισχυρών τοπικών βιομηχανικών συμπράξεων σε μια μικρή γεωγραφικά χώρα θέτει ερωτηματικά για τη διαχρονική εμμονή των αναπτυξιακών πολιτικών σε περιφερειακές εξειδικεύσεις και αλυσίδες αξίας τοπικού χαρακτήρα.



Δ3. Outsourcing στην παραγωγική διαδικασία, συνολικά

Πηγή: IOBE - ΕΒΕΟ/ΕΜΠ

Ενδιαφέρον είναι το εύρημα ότι **μόλις το 14,9% της βιομηχανίας συμμετέχει σε παγκόσμιες αλυσίδες αξίας¹ (Δ4)**. Εξάιρεση οι επιχειρήσεις της Πελοποννήσου και Δυτικής Ελλάδας οι οποίες παρουσιάζουν αξιοσημείωτες επιδόσεις (34,5%), υπερδιπλάσιες από τις επιδόσεις άλλων χωρικών ενότητων.

Η αλλαγή της επιχειρηματικής λογικής (ανεξαρτήτως μεγέθους) από, επιχειρήσεις αποκομμένες από παραγωγικές αλυσίδες σε επιχειρήσεις δικτυωμένες γύρω από μεγαλύτερες βιομηχανίες, αποτελεί κρίσιμη προϋπόθεση για την μετάβαση της περιφέρειας στην 4η βιομηχανική επανάσταση.

¹ Η αλυσίδα αξίας αναφέρεται στο σύνολο δραστηριοτήτων που εμπλέκονται στην παραγωγή προϊόντων, από το αρχικό στάδιο προμήθειας της εισροής και μέσω των ποικίλων σταδίων επεξεργασίας, έως τη διάθεσή στην αγορά. Στη διαδικασία αυτή είναι πιθανόν να εμπλέκονται κατηγορίες επιχειρήσεων ή άλλων οργανισμών. Λόγω του διεθνοποιημένου χαρακτήρα που αποκτά η οικονομία και το εμπόριο, αυτές οι επιχειρήσεις μπορεί να προέρχονται από διάφορα μέρη του κόσμου, σχηματίζοντας έτσι δίκτυα παγκόσμιων αλυσίδων αξίας



Δ4. % επιχειρήσεων με συμμετοχή σε παγκόσμιες βιομηχανικές αλυσίδες.

Πηγή: IOBE - ΕΒΕΟ/ΕΜΠ

Σημείο ενδιαφέροντος παραμένει η **απροθυμία των επιχειρήσεων** να προχωρήσουν σε ταχύτερη ανάπτυξη τοπικών βιομηχανικών συνεργασιών έναντι των δια-περιφερειακών. Ενδεικτικά:

- **Μόλις το 45,6%** αξιολογεί ότι μια πιθανή συνεργασία/σύμπραξη μεταξύ επιχειρήσεων βελτιώνει την ποιότητα των προϊόντων. Η βελτίωση του κόστους, της τεχνολογίας, της παραγωγικής διαδικασίας, της καινοτομίας, κτλ. δεν αποτελούν προτεραιότητες, παρότι επηρεάζονται πολλαπλάσια από τις βιομηχανικές συνεργασίες.
- **Μόλις το 32,3%** αξιολογεί ότι μια πιθανή συνεργασία βελτιώνει την προώθηση των προϊόντων στην αγορά, με τη συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων να επιλέγει δικές της πρωτοβουλίες.

Τα ευρήματα της ανάλυσης δείχνουν ότι η επιλογή της θέσης εγκατάστασης μιας βιομηχανίας είναι ανεξάρτητη του είδους / εύρους των τοπικών συνεργατών.

Πρόκληση 2: Απαιτείται περαιτέρω διεύρυνση σε νέες αγορές μιας και όλες οι χωρικές ενότητες παραμένουν εστιασμένες στην τοπική αγορά.

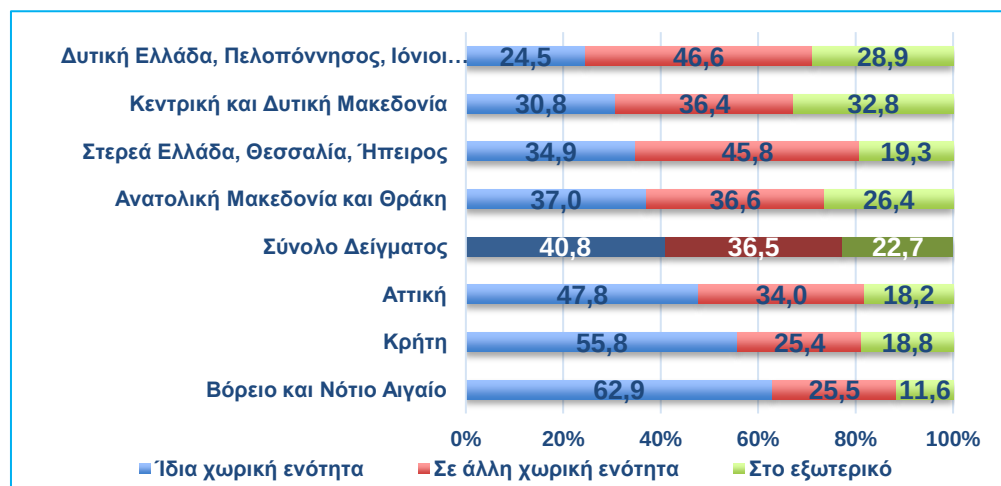
Η συμβολή των εξαγωγών της βιομηχανίας στο εξωτερικό εμπόριο της χώρας παραμένει διαχρονικά σημαντική (90% των αγαθών περίπου). Παρά το μικρό γεωγραφικό μέγεθος της χώρας οι βιομηχανίες στην περιφέρεια, εστιάζουν πρωτίστως στην τοπική αγορά (**Δ5**). Επίσης, το εμπορικό μείγμα τους είναι συχνά ελλειμματικό. Έτσι, κατά μέσο όρο **το 40,8% των βιομηχανικών πωλήσεων κατευθύνεται προς την ίδια χωρική ενότητα**, το 36,5% σε άλλη χωρική ενότητα και **μόλις το 22,7% προς το εξωτερικό**. Αντίστοιχα, οι αγορές από την ίδια χωρική ενότητα ανέρχονται στο 42%, από άλλη χωρική ενότητα στο 29% και τέλος από το εξωτερικό στο 29%. Χωρικές ενότητες με ενδιαφέροντα στοιχεία είναι:

- **Η Δυτική Ελλάδα και η Πελοπόννησος είναι περιοχές με ιδιαίτερα θετικό εμπορικό ισοζύγιο.** Ως προς τις πωλήσεις, το 46,6% κατευθύνεται σε άλλη χωρική ενότητα και το 29% στο εξωτερικό. Επίσης, οι αγορές γίνονται κατά 43% από άλλη χωρική ενότητα και μόλις 14% από το εξωτερικό.
- **Η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία είναι μια παραδοσιακά εξαγωγική περιοχή.** Οι βιομηχανικές πωλήσεις κατευθύνονται κατά 36,4% σε άλλη χωρική ενότητα και 32,3% στο εξωτερικό. **Όμως**



βασίζεται σε πρώτες ύλες προερχόμενες κατά 36% εκτός Ελλάδας, με μόλις 25% από άλλες περιφέρειες και 39% από ιδίου πόρους.

- **Η Κρήτη διατηρεί διαχρονικά ελλειμματικό ισοζύγιο.** Το 55,8% των πωλήσεων εντός της χωρικής ενότητας, αλλά το 46% των αγορών προέρχεται από άλλη περιφέρεια και το 17% από το εξωτερικό.



Δ5. Προορισμός βιομηχανικών πωλήσεων.

Πηγή: IOBE - EBEO/ΕΜΠ

Πρόκληση 3: Δημιουργία σταθερών συνεργασιών με μεγαλύτερες επιχειρήσεις εντός και εκτός Ελλάδας.

Οι βιομηχανικές επιχειρήσεις της περιφέρειας δεν έχουν αντιληφθεί επαρκώς τα οφέλη σταθερών συνεργασιών με μεγαλύτερες επιχειρήσεις (Δ6, Δ7). Σε μεγάλο βαθμό επιλέγουν άλλες ΜμΕ ως πελάτες. Όμως η ανάπτυξη B2B σχέσεων με μεγαλύτερες επιχειρήσεις παραμένει σημαντική πρόκληση στη Βιομηχανία 4.0. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής. Ενώ η Δυτική Ελλάδα και η Πελοπόννησος έχει ιδιαίτερα θετικό εμπορικό ισοζύγιο, το 64% των εγχώριων πωλήσεων της κατευθύνεται προς ΜμΕ και το 71% των εξαγωγών προς ΜμΕ του εξωτερικού. Τα αντίστοιχα ποσοστά στην Κεντρική και Δυτική Μακεδονία, μια ισχυρά εξαγωγική περιοχή, είναι 53% και 55%. Η Στερεά Ελλάδα και η Θεσσαλία παρουσιάζει ένα ισορροπημένο μείγμα πωλήσεων σε μεγάλες επιχειρήσεις και ΜμΕ.



Δ6. Πωλήσεις από μια χωρική ενότητα προς άλλη.

Πηγή: IOBE - EBEO/ΕΜΠ



Δ7. Εξαγωγές χωρικής ενότητας.

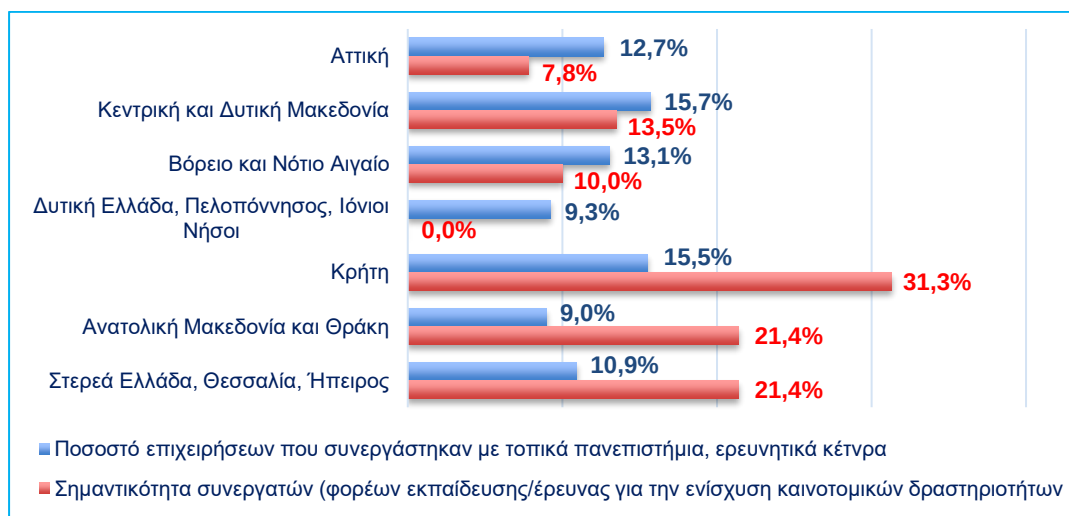
Πηγή: IOBE - EBEO/EMΠ

Πρόκληση 4: Ανάγκη για περισσότερες συνεργασίες με πανεπιστήμια και ερευνητικά ιδρύματα σε όλη την επικράτεια και ανεξάρτητα από τη φυσική θέση και το είδος της παραγωγής.

Η συνεργασία με τοπικά πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα παραμένει περιορισμένης σημαντικότητας (Δ8). Οι συνεργασίες για έρευνα και καινοτομία αναπτύσσονται εξίσου αποτελεσματικά είτε ενδο-περιφερειακά είτε με ερευνητικά ιδρύματα σε άλλες περιφέρειες. Μόλις το 12,5% των τοπικών επιχειρήσεων αναπτύσσει τοπικές συνεργασίες και αυτές γίνονται χωρίς η τοπική βιομηχανία να αναμένει σημαντικά οφέλη. Αξιοσημείωτη παραμένει η ασθενής επίδοση των χωρικών ενοτήτων Πελοποννήσου - Δυτικής Ελλάδας και Κρήτης. Αν και διαθέτουν ισχυρά ερευνητικά κέντρα, η πλειοψηφία των τοπικών επιχειρήσεων επιλέγει να συνεργαστεί με ερευνητικά κέντρα άλλων περιφερειών. Ειδικά στην Κρήτη, το 31,3% των τοπικών επιχειρήσεων αναγνωρίζει μεν τη σημαντικότητα των συνεργασιών με ερευνητικά ιδρύματα αλλά μόνο το 15,5% επιλέγει κάποιο τοπικό ερευνητικό ίδρυμα ως συνεργάτη.

Μόλις το 12,5% των τοπικών επιχειρήσεων απευθύνεται σε τοπικά ερευνητικά ιδρύματα. Αυτό θέτει εύλογα ερωτήματα για την πραγματική ύπαρξη «έξυπνης» ερευνητικής εξειδίκευσης² στις περιφέρειες. Μια εξειδίκευση που χρηματοδοτείται γενναιόδωρα (αλλά ανεπιτυχώς) από εθνικούς και ευρωπαϊκούς πόρους.

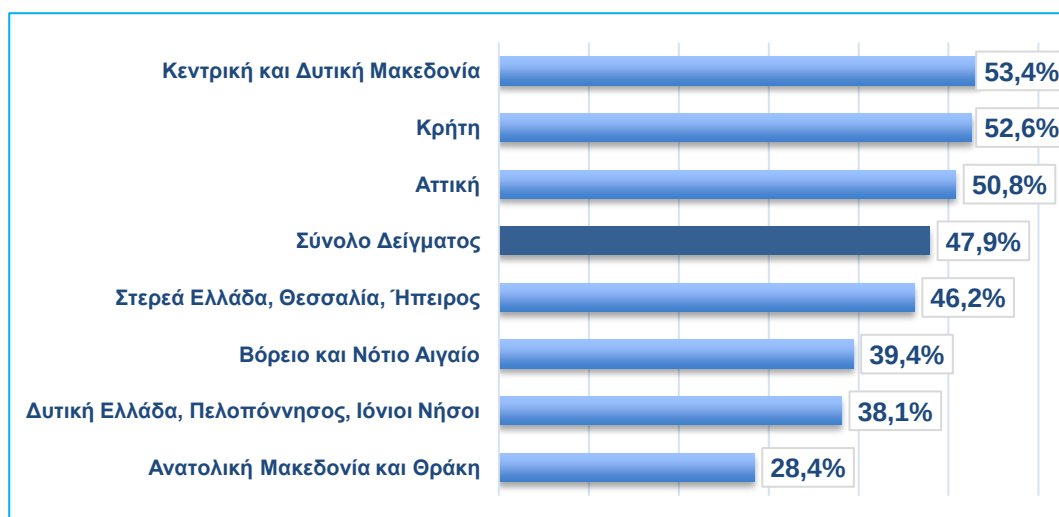
² Η στρατηγική έρευνας και τεχνολογίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (Research and Innovation Strategies for Smart Specialization είναι η ατζέντα οικονομικού μετασχηματισμού της ΕΕ, προσαρμοσμένη στις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής. Η Ελλάδα έχει προσαρμόσει τις κατευθύνσεις της ΕΕ σε στρατηγική για τις περιφέρειες της ([εδώ](#)).



Δ8. Τοπικές βιομηχανικές επιχειρήσεις που συνεργάζονται με τοπικά ερευνητικά ιδρύματα.

Πηγή: IOBE - ΕΒΕΟ/ΕΜΠ

Παρόλα αυτά, σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων εισήγαγαν νέα ή σημαντικά βελτιωμένα προϊόντα τη διετία 2017-2018 (Δ9).



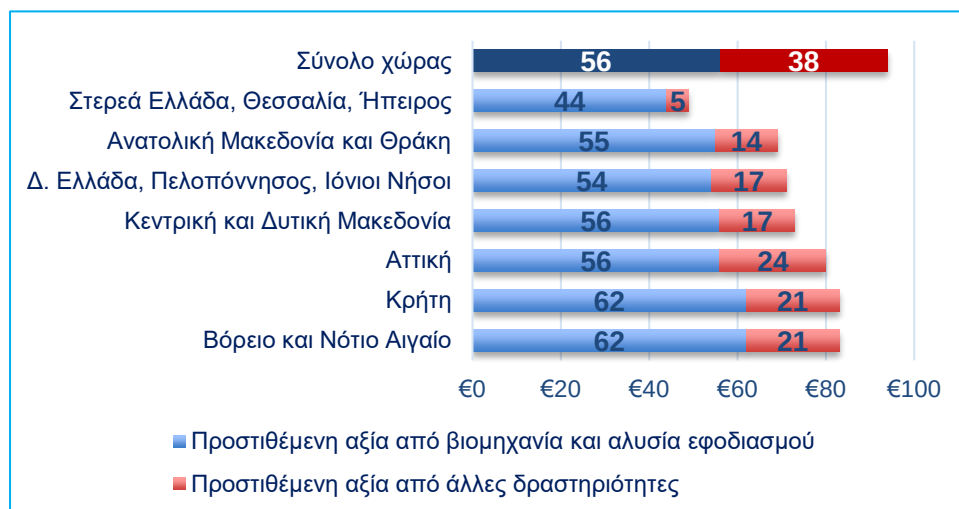
Δ9. Επιχειρήσεις που εισήγαγαν νέα ή σημαντικά βελτιωμένα προϊόντα το 2017-2018.

Πηγή: IOBE - ΕΒΕΟ/ΕΜΠ

Πρόκληση 5: Μεγαλύτερη εστίαση των εθνικών πολιτικών στη βιομηχανική ανάκαμψη.

Οι έμμεσες τοπικές επιδράσεις (δηλαδή σε άλλες τοπικές δραστηριότητες) της τοπικής βιομηχανίας επιβεβαιώνουν ότι η ελληνική περιφέρεια βασίζεται ιδιαίτερα στη βιομηχανία της (Δ10). Το ευρύτερο επιχειρηματικό οικοσύστημα (δηλαδή δραστηριότητες εκτός της βιομηχανίας) είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένο χάρη στη βιομηχανία, ειδικότερα:

- Κάθε €100 κύκλου εργασιών της βιομηχανίας δημιουργούν συνολικά €94 προστιθέμενης αξίας (ΑΕΠ) στην χώρα, εκ των οποίων τα €56 από την βιομηχανία και την αλυσίδα εφοδιασμού της μόνο.
- Το αποτύπωμα της βιομηχανικής δραστηριότητας στο ΑΕΠ της χώρας συνολικά φτάνει τα €54,4 δισεκ.
- Κάθε €1 εκατ. κύκλου εργασιών της βιομηχανίας προσθέτει συνολικά 21 θέσεις εργασίας στην χώρα.
- Το αποτύπωμα της βιομηχανικής δραστηριότητας στην απασχόληση στην χώρα συνολικά φτάνει τις 1.230.000 θέσεις εργασίας (ΙΠΑ).



Δ10. Προστιθέμενη αξία από κάθε €100 κύκλου εργασιών της βιομηχανίας.

Πηγή: IOBE - ΕΒΕΟ/ΕΜΠ

5. Επιδόσεις βιομηχανικών επιχειρήσεων

Πρόκληση 6: Έγκαιρη αντιμετώπιση του κινδύνου οικονομικής στασιμότητας.

Κίνδυνος οικονομικής στασιμότητας παρουσιάζεται πλέον για την πλειοψηφία (42,7%) των βιομηχανικών επιχειρήσεων της περιφέρειας παρότι οι περισσότερες (42,9%) έχουν ισχυρό εξαγωγικό προσανατολισμό. Τα χαρακτηριστικά που συνθέτουν τον κίνδυνο στασιμότητας εξειδικεύονται ως εξής (**Δ11**):

- **Το 51,9%** των βιομηχανικών επιχειρήσεων εμφανίζουν τεχνολογική επιβράδυνση ή στασιμότητα.
- **Για το 63,7%** των επιχειρήσεων σημειώνεται σημαντική υστέρηση στις επιχειρηματικές και συνεργατικές σχέσεις, ειδικότερα με φτωχές διαπεριφερειακές και ενδοπεριφερειακές σχέσεις
- **Αδράνεια στην αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, από το 30,1%** των επιχειρήσεων, και σημαντική υστέρηση στις υποδομές, για το 29,4% των επιχειρήσεων.
- **Οι μισές βιομηχανικές επιχειρήσεις** δεν δηλώνουν ικανοποιημένες με τη διασύνδεση οδικών δικτύων, το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας/φυσικού αερίου, το δίκτυο τηλεπικοινωνιών, καθώς και το δίκτυο ύδρευσης/αποχέτευσης. Η συνεχής αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός των υποδομών και των δικτύων αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για την ανάπτυξη βιομηχανικών επιχειρήσεων.
- **Ανεπαρκείς διαδικασίες αξιολόγησης και ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού** αν και αναγνωρίζεται ως σημαντική η υλοποίηση προγραμμάτων επανεκπαίδευσης εργαζομένων σε όλες τις χωρικές ενότητες. Ενδεικτικά, ενώ το 64% των επιχειρήσεων έχει προγράμματα επανεκπαίδευσης ή/και ενίσχυσης δεξιοτήτων των εργαζομένων, μόλις το 46,2% έχει θεσμοθετημένες διαδικασίες αξιολόγησης, ανάπτυξης, επιβράβευσης του ανθρώπινου δυναμικού.



	Κατηγορία Α Δυναμικές	Κατηγορία Β1 Προοπτική ανάπτυξης	Κατηγορία Β2 Στασιμότητα	Κατηγορία Γ Επιβράδυνση ή απόκλιση
Α. Οικονομικό Προφίλ	20,0%	30,3%	42,7%	7,0%
Β. Εξαγωγικές επιδόσεις	42,9%	36,0%	12,0%	9,1%
Γ. Τεχνολογικές επιδόσεις	21,1%	20,2%	51,9%	6,8%
Δ. Επιχειρηματικές και συνεργατικές σχέσεις	8,8%	11,1%	16,4%	63,7%
Ε. Επίπεδο οργάνωσης και πολιτική ανθρωπίνων πόρων	25,2%	28,5%	30,1%	16,3%
ΣΤ. Υποδομές και δομές λειτουργίας επιχειρήσεων	25,9%	25,3%	19,3%	29,4%

Δ11. Τυπολογίες βιομηχανικών επιχειρήσεων στην περιφέρεια. Μέσος όρος κατάταξης επιχειρήσεων, βάσει των επιδόσεων και των αναγκών τους *Πηγή: IOBE - EBEO/EMΠ*

6. Ανάγκη ενός Εθνικού Προγράμματος «Βιομηχανία 4.0»

Ενώ οι προκλήσεις που προκύπτουν για την ελληνική βιομηχανία στην περιφέρεια είναι σύνθετες και πολύπλευρες, η Ελλάδα δεν έχει προχωρήσει στο σχεδιασμό και την εφαρμογή συνεκτικών πολιτικών μετασχηματισμού της βιομηχανίας. Όμως, η 4^η Βιομηχανική Επανάσταση, είναι μια ευκαιρία και για τη βιομηχανία της περιφέρειας που δεν πρέπει να χαθεί.

Είναι επιτακτική ανάγκη για μια εθνική σύμπραξη στο σχεδιασμό και υλοποίηση της εθνικής στρατηγικής «Βιομηχανία 4.0», κατά τα πρότυπα άλλων χωρών της ΕΕ. Η βιομηχανία στην περιφέρεια μπορούν να ωφεληθεί και να ανακτήσει τη χαμένη ανταγωνιστικότητα της.

Αν καθυστερήσουμε κι άλλο, τότε είναι ορατός ο κίνδυνος η βιομηχανία της περιφέρειας να οδηγηθεί σε εμφανές ανταγωνιστικό και παραγωγικό μειονέκτημα.



Ο ΣΕΒ ως ο κατεξοχήν εκπρόσωπος της σύγχρονης βιομηχανίας, σχεδιάζει ολοκληρωμένες παρεμβάσεις και πρωτοβουλίες προκειμένου να επιταχύνει το δημόσιο διάλογο για την προσαρμογή της μεταποίησης στη 4η Βιομηχανική Επανάσταση.

Οι παρεμβάσεις του ΣΕΒ θα κορυφωθούν στο Βιομηχανικό Συνέδριο, στις 19 Δεκεμβρίου, με κεντρικό θέμα την ανάγκη άμεσης προσαρμογής της παραγωγής στις επιταγές και προκλήσεις της νέας τεχνολογικής εποχής.

Τα στοιχεία παράχθηκαν στο πλαίσιο του έργου «Χαρτογράφηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, τεχνολογικών εξελίξεων και ρυθμιστικών αλλαγών. Αποτύπωση επιδόσεων και επιπτώσεων. Κατάρτιση εκθέσεων πρόγνωσης των αλλαγών σε τομείς της βιομηχανίας», το οποίο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την ΕΕ (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία».



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Οικονομικά Στοιχεία Μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

€325 δισ.

69% συνόλου*



ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

€61 δισ.

51% συνόλου*



ΠΩΛΗΣΕΙΣ

€66 δισ.

46% συνόλου*



ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ

€4,0 δισ.**

41% συνόλου**



ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

197.000

10% συνόλου
ασφαλισμένων
στον ΕΦΚΑ

ΜΙΣΘΟΙ

€4,9 δισ.

18% συνόλου***

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ
ΕΙΣΦΟΡΕΣ

€2,1 δισ.

23% συνόλου***



ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ

€1,1 δισ.

27% συνόλου****



* 21.075 δημοσιευμένοι ισολογισμοί χρήσης 2017 που περιλαμβάνονται στη βάση της ICAP

** σύνολο κερδών κερδοφόρων επιχειρήσεων

*** % επί του συνόλου τακτικών αποδοχών (χωρίς bonus και υπερωρίες)/ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων στον ΕΦΚΑ

**** % επί του συνόλου εσόδων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει.

Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτομία επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.



Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων
και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα

Τ: 211 5006 000

F: 210 3222 929

E: info@sev.org.gr

www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation
of Enterprises

168, Avenue de Cortenbergh

B-1000 Bruxelles

T: +32 (0) 2 662 26 85

E: kdiamantouros@sev.org.gr

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ